

6. Колпаков В. К. Адміністративне право України : підруч. / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко. К. : Юрінком Інтер, 2003. 544 с.

7. Колодій А. М. Принципи права України / Колодій А. М. К. : Юрінком Інтер, 1998. 208 с.

8. Скакун О. Ф. Теория государства и права : [учебн.] / Скакун О. Ф. Х. : Консум; Ун-т внутр. дел, 2000. 704 с.

9. Нікітін А. В. Теорія держави і права : [навч. посіб.] / Нікітін А. В. ; [за наук. ред. А. М. Колодія]. К. : Ун-т «Україна», 2005. Ч. II. 2005. 265 с.

10. Кравчук М.В. Теорія держави і права. Проблеми теорії держави і права: Навчальний посібник. 3-тє вид., змін, й доп. Тернопіль: Карт-бланш, 2002. 247 с.

11. Покровский И. А. Основные проблемы гражданского права. М., 1998. 353 с.

Сидоренко Лариса Володимирівна,
здобувач кафедри оперативно-
розшукової діяльності Національної
академії внутрішніх справ

КОНФІДЕНЦІЙНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК ЗАСІБ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Стаття 2 КПК України передбачає, що завданнями кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

Виконання цих завдань вимагає застосування певних засобів. Такими засобами у кримінальному процесі та в оперативно-розшуковій діяльності, на думку М. А. Погорецького, у є все те, за допомогою чого забезпечується отримання їх результату [1, с. 171], тобто все те, за допомогою чого виконуються

їх завдання. Природно, що із запровадженням інституту негласних слідчих (розшукових) дій (НСРД) вчений розглядає їх саме як засоби діяльності (кримінальної процесуальної). Так у статті опублікованій у 2018 році спільно з О. С. Стареньким, він розглядає негласні слідчі (розшукові) дії як засоби отримання доказів [2]. Підхід до розуміння НСРД та ОРЗ як інструментальних засобів проведення відповідних видів діяльності (кримінального процесу та ОРД) є цілком виправданим з точки зору теорії права та підтримується багатьма науковцями.

Одночасно слід зауважити, що в межах зазначеного інституту, законодавець виокремлює не лише окремі НСРД, а й визначає засоби, необхідні для досягнення їх результату (виконання завдань) – одержання доказів у кримінальному провадженні. Саме таку назву має стаття 273 КПК України: «Засоби, що використовуються під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій». Як слушно зауважує М. Л. Грібов, у цій статті законодавець не виправдано звужує зміст таких засобів до заздалегідь ідентифікованих або несправжніх (імітаційних) засобів [3].

Проте у широкому розумінні засобами, що використовуються під час проведення НСРД є усе те, за допомогою чого досягають потрібного результату (одержання відомостей, необхідних для виконання завдань кримінального провадження, забезпечення доказування у кримінальному провадженні).

Зокрема, це: 1) правові засоби (законодавчі приписи щодо процедури проведення НСРД; видання на основі КПК України підзаконних нормативно-правових актів, спрямованих на реалізацію та правильне застосування норм гл. 21 КПК України; реалізація уповноваженими суб'єктами повноважень наданих їм главою 21 КПК України); 2) організаційні засоби (унормовані підзаконними нормативно-правовими актами моделі (алгоритми) діяльності уповноважених суб'єктів; діяльність суб'єктів і об'єктів управління у прокуратурі, органах досудового розслідування та оперативних підрозділах щодо проведення НСРД); 3) матеріальні засоби.

У вузькому розумінні засобами, що використовуються під час проведення НСРД є саме матеріальні засоби. До них належать: а) технічні засоби (технічні засоби проникнення у публічно недоступні місця; технічні засоби аудіо- і відеоконтролю; технічні засоби зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж й електронних інформаційних систем; засоби

фотографування, відео- та звукозапису; технічні засоби встановлення місцезнаходження конкретних матеріальних об'єктів; технічні засоби зв'язку, оптичні прилади, транспортні засоби); б) програмні та інформаційні засоби (розвідувальні комп'ютерні програми; інформаційно-пошукові системи та електронні бази даних оперативних та інших підрозділів правоохоронних органів); в) засоби забезпечення негласності (по-перше, засоби маскування – матеріальні знаряддя для зміни зовнішнього вигляду суб'єктів НСРД, їх апаратури, обладнання, приміщень й транспорту; по-друге, засоби прикриття – письмова та усна дезінформація (у тому числі документи) щодо суб'єктів НСРД, їх дій, апаратури, обладнання, приміщень й транспорту).

Якщо виходити із законодавчих приписів то матеріальними засобами, що використовуються під час проведення НСРД є лише я спеціально виготовлені речі і документи, спеціально утворені підприємства, установи, організації. Зазначені речі та документи мають бути віднесені до матеріальних засобів, а підприємства, установи, організації – до нематеріальних. При цьому, документи про створення та функціонування таких підприємств, установ, організацій будуть матеріальними, а самі вони – ні.

До викладеного слід додати, що аналіз гл. 21 КПК України дозволяє виділити ще один нематеріальний засіб досягнення результату НСРД – конфіденційне співробітництво.

Так, ч. 1 ст. 275 КПК України передбачає, що під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчий має право використовувати інформацію, отриману внаслідок конфіденційного співробітництва з іншими особами, або залучати цих осіб до проведення негласних слідчих (розшукових) дій у випадках, передбачених цим Кодексом.

Проведений нами аналіз положень гл. 21 КПК України дозволяє стверджувати що жодна із статей, які регламентують проведення НСРД не містить вказівку про можливість залучення до їх проведення на конфіденційній основі «інших осіб», окрім єдиного випадку – ч. 1 ст. 272 КПК України. Дана норма передбачає, що під час досудового розслідування тяжких або особливо тяжких злочинів можуть бути отримані відомості, речі і документи, які мають значення для досудового розслідування, особою, яка відповідно до закону виконує спеціальне завдання, беручи участь в організованій групі чи злочинній організації, або є учасником зазначеної групи чи організації, який на конфіденційній основі співпрацює з органами досудового розслідування.

Отже буде логічним припустити, що залучення на конфіденційній основі «інших осіб» до проведення усіх інших НСРД було незаконним. Але цей висновок суперечить нормі ч. 6 ст. 246 КПК України, де зазначено, що за рішенням слідчого чи прокурора до проведення негласних слідчих (розшукових) дій можуть залучатися також інші особи. При цьому законодавець не встановлює жодних обмежень щодо випадків у яких до проведення НСРД можуть залучатися інші особи. Невизначеність у цьому питанні створює проблеми у правоохоронній практиці.

Крім того аналіз норм ст. 275 КПК України у комплексі з іншими нормами КПК України, а також підзаконних нормативно-правових актів різних правоохоронних органів дозволяє стверджувати наступне.

По-перше, слідчий особисто не може одержувати (а, відповідно, і використовувати) інформацію від конфідентів через відсутність правового механізму його роботи з такими співробітниками. По-друге, слідчий має право (але не може мати формальних підстав) для використання інформації одержаної внаслідок конфіденційного співробітництва оперативними підрозділами. Адже він не може дати їм доручення на використання негласного співробітництва через те, що воно не становить змісту окремої НСРД. Відповідно, слідчий не може одержати результати виконання такого доручення. По-третє, оперативний підрозділ може використовувати інформацію одержану від негласних співробітників лише в межах виконання доручення слідчого на проведення конкретної НСРД [4].

Отже, доходимо висновку, що сучасний стан правового регулювання використання негласного співробітництва не сприяє виконанню завдань кримінального провадження. Нині неможна повним обсягом використати можливості негласного співробітництва для забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений. Як наслідок, суттєво падає результативність захисту особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень. Одним з важливих кроків для виправлення такого становища є внесення відповідних змін до КПК України в частині вдосконалення правового регулювання конфіденційного співробітництва як засобу виконання завдань НСРД, досудового розслідування та кримінального провадження в цілому.

Список використаних джерел

1. Погорецький М. А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: Монографія. Х.: Арсіс ЛТД, 2007. – 576 с.

2. Старенький О. С. Погорецький М. А. Негласні слідчі (розшукові) дії, як засоби отримання доказів: окремі проблемні питання. Право України. 2018. № 8. С. 85–106.

3. Грібов М. Л. Засоби, що використовуються під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Бюлетень міністерства юстиції України. 2014. № 9. С. 152 –158.

4. Козаченко О. І., Грібов М. Л. Міжнародний досвід правового регулювання негласного співробітництва. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2019. № 3 (112). С. 83–97.

Слива Юрій Михайлович,

аспірант кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ

ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД СУДОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯМ ЗАКОНІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Судовому контролю за дотриманням права на повагу до приватного життя в кримінальному провадженні приділяється все більше уваги не лише в Україні, а й за кордоном. Більшість цивілізованих країн вважають пріоритетним напрямом судової діяльності контрольні функції суду щодо провадження заходів, які обмежують основні права й свободи людини та громадянина. На думку І.Л. Петрухіна, судовий контроль є надбанням світової правової культури та результатом тривалого процесу розвитку цивілізації [1, с. 34]. Незважаючи на різноманітність судових систем, є очевидною світова тенденція створення спеціальних судів або судових посад, наділених повноваженнями судового контролю [2].

Досить цікавим є розгляд права на недоторканість приватного життя в дзеркалі порівняльно-правового дослідження. Так, Конституція ФРН у ст.10 закріплює: «Таємниця листування, а також таємниця поштового і телефонного зв'язку непорушні... Право на недоторканність кореспонденції може бути обмежене лише на підставі закону... Судові позови при застосуванні секретних заходів для захисту національних інтересів повинні